

Så-konstruktionen i ett nytt ljus

Jackie Nordström

Så i *så*-konstruktionen (adjunktionellt *så*) har traditionellt setts som ett resumptivt adverb. I och med Ekerot 1988 har det blivit klart att den analysen är otillräcklig och att adjunktionellt *så* samt *så* i samordningar (*och så, eller så, men så*) snarare bör ses som en platshållare i fundamentet. Till skillnad från t.ex. resumptiva då förekommer adjunktionella *så* inte enbart efter adverbial, utan även efter fria predikativ och kvantifierare etc.:

1. a.	Och <i>sen så</i> frös jag in det
IV:694]	[Tidsadverbial; SAG
1. b.	<i>I alla fall så</i> bryr vi oss inte om det
SAG IV:964]	[Satsadverbial;
1. c.	<i>Alldeles ensam med henne så</i> vågade han ingenting
SAG IV:964]	[Fritt predikativ;
1. d.	<i>Alla, så</i> skulle de gå på festen
SAOB: S15835]	[Fri topik;

Vidare är adjunktionellt *så* trycksvagt, förekommer utan fonologisk paus samt är betydelseomt.

SAG och SAOB visar att adjunktionellt *så* främst förekommer efter fria bestämningar. Efter bundna bestämning är adjunktionellt *så* för det mesta ogrammatiskt. En tilltalande analys vore att anta att fria bestämningar står utanför satsen (adjungerade) och att *så* därmed fyller den tomma fundamentpositionen. Eftersom bundna bestämningar är del av satsen står de själva i fundamentet, och *så* kan därmed inte sättas in.

Å andra sidan påpekar SAOB och SAG att vissa bundna adverbial faktiskt marginellt kan konstrueras med *så*, och i finlandssvenskan kan *så* t.o.m. sättas in efter subjekt och objekt.

2. a.	<i>Här i Sverige så</i> bor det bara 9 miljoner.
le.se]	[Goog-
2. b.	<i>Till Sverige så</i> kom snuset från Nederländerna på 1630-talet.
le.se]	[Goog-
3. a.	<i>Den informationen så</i> når alla kategorier
svenska]	[finlands-
3. b.	<i>Det följande steget i utvecklingen mot en mer öppen högskola så</i> kan man notera.
landssvenska]	[fin-

Vidare visar sökningar på *Google.se* att *så* är relativt vanligt efter prepositionsobjekt:

4.a	<i>Av mig så</i> fick hon ett halsband och en tavla som jag gjort själv.
träffar]	[Många liknande
4.b	<i>Mot honom så</i> var de INTE särskilt trevliga!
nande träffar]	[Många lik-
4.c	<i>Till mig så sa</i> dom att jag inte skulle "försöka få barn" innan första mensen.
träffar]	[Många liknande

Dessa förhållanden talar emot analysen att *så* används för att fylla upp en tom fundamentposition, då den bundna bestämningen rimligtvis kan stå i fundamentet.

En alternativ analys av *så* är att det är ett huvudord i en fras där resten av satsen är komplement och förledet är specificerare. Enligt SAOB (S15835) är *SÅ*⁵ (adjunktionellt *så* samt *så* i samordningar) ”vanl. trycksvagt, med uttunnad lexikalisk betydelse, angivande samband mellan led i yttrande l. mellan tankeled.” *SÅ*⁵ kan alltså sägas vara ett relationellt predikat. Funktionen som kan tänkas tillskrivas *SÅ*⁵ är att etablera en ny utgångspunkt (*point of departure*) i diskursen, d.v.s. tema (Halliday 1985). Det kan vara en ny händelse (*och så...*), ett alternativ (*eller så...*), ett tillägg (*förövrigt så...*), en invändning (*men så...*), en personlig hållning (*ärligt talat*

så...), en särskild omständighet (*om X så...*), en avgränsning (*själv så...*, *alla så...*), eller ett särskilt perspektiv (*för mig så...*).

Så-frasen bör dock inte likställas med Rizzi's (1997) Topic Phrase, då förledet inte nödvändigtvis är topik. Vidare är subjektet prototypiskt topik och det kan inte konstrueras med *så* (förutom i finlandssvenskan). Å andra sidan är *så*-konstruktionen nödvändig vid topikomskrivningar som *angående X så...* Komplementet är förövrigt rimligtvis en fullständig huvudsats, inklusive kategorin Illocutionary Force, då det kan utgöras av imperativiska, interrogativa och optativiska satser som kan fungera som självständiga yttranden:

5. a. För all del, men även om du tror det, så tala inte om det för dom.
5. b. Om Riggins . . stuckit till Indianapolis för att träffa en karl där, så varför dök den där karln aldrig upp i så fall?
5. c. Men om detta är flum, *så leve* flummet i tid och evighet!
[Google.se]